Мәктәп туры

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӘРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӘРЕНЕҢ
ҖАВАПЛАРЫ
(2021-2022 нче уку елы)
11 нче сыйныф

Үткәрү вакыты – 120 минут
Максималь балл – 52

I. Тестлардан дөрес җавапны билгеләгез.

1. Җөмләдәге ачык иҗекләр саны дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Үз илең – алтын бишек. (Мәкаль)
а) 1;
ә) 2;
б) 3;
в) 4.

2. Бирелгән фразеологик әйтелмәнең мәгънәсе дөрес аңлатылган рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Тишек көймәгә утырту
а) *суда бату*;
ә) *йөзә белмәү*;
б) *алдалау*;
в) *ачулану*.

3. Сыйфат ясагыч кушымчаларны билгеләгез. **(2 балл)**

а) -ча/-чә, -лап/-ләп;
ә) -ла/-лә, -лаш/-ләш;
б) -лы/-ле, -чан/-чән;
в) -чы/-че, -даш/-дәш.

4. Калын хәрефләр белән бирелгән сүзнең кайсы сүз төркеменә караганлыгы дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

*Эше барның ашы **бар**.* (Мәкаль)
а) фигыль;
ә) бәйлек;
б) теркәгеч;
в) хәбәрлек сүз.

5. Җөмләдәге затланышсыз фигыль күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Карама кешенең йөзенә, кара әйткән сүзенә. (Мәкаль)

а) *карама;*
ә) *кара;*
б) *йөзенә;*
в) *әйткән.*

6. Җөмләнең иясе дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**
Куркак аулакта батыр була. (Мәкаль)
а) *куркак*;
ә) *аулакта*;
б) *батыр*;
в) *була*.

7. Җөмләнең төре дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**
Төн кара булган саен, йолдыз яктырак яна. (Мәкаль)
а) гади җөмлә;
ә) теркәгечсез тезмә кушма җөмлә;
б) теркәгечле тезмә кушма җөмлә;
в) иярченле кушма җөмлә.

8. Җөмләдәге иярчен компонентның мәгънә ягыннан төре дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**
Үзең кабалансаң, атың да абына. (Мәкаль)
а) иярчен кире шарт җөмлә;
ә) иярчен шарт җөмлә;
б) иярчен вакыт җөмлә;
в) иярчен тәмамлык җөмлә.

II. Теоретик бирем.

Күпнокталар урынына тиешле сүзләрне өстәп языгыз. **(8 балл)**

Татар телендә о, ө хәрефләре сүзнең ***беренче*** *иҗегендә генә языла. Язылышлары төрле, әйтелешләре бертөрле булган сүзләр* ***омофон*** *дип атала.* ***Кыскартылма*** *сүзләр тезмә сүзләрне кыскарту юлы белән ясала. Зат-сан белән төрләнми торган фигыльләр* ***затланышсыз*** *фигыльләр дип атала.* ***Бүлем*** *саны предметларның яисә затларның тигез өлешләргә бүленүен белдерә. Аергыч –* ***исемгә****, ә тәмамлык фигыльгә ияртә.* ***Инкяр*** *җөмлә нәрсәне дә булса инкяр итә. Иярчен* ***сәбәп*** *җөмлә баш җөмләнең сәбәп хәле урынында килә.*

III. Гамәли-иҗади бирем.

1. Җөмләләрне татар теленә тәрҗемә итегез. **(16 балл)**

Однажды отец принёс пучок зелёных прутиков и сказал:

- *Это смородиновые черенки. Будем смородину сажать.*

Стала Таня разглядывать черенки. Палочки как палочки – чуть длиннее карандаша. Удивилась Таня:

- *Как же из этих палочек вырастет смородина, когда у них нет ни корешков, ни веточек?*

А отец отвечает:

- *Зато на них почки есть. Из нижних почек пойдут корешки. А вот из этой, верхней, вырастет смородиновый куст.*

Не верилось Тане, что маленькая почка может стать большим кустом. Сама решила перед избой посадить и вырастить смородину. А там лопухи с репейником росли. Повыдергала она их и принялась землю вскапывать. Нелёгкая это работа.

2. Көз көне бакчада нинди эшләр башкаралар? Шул хакта фикерләрегезне 12 җөмләдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. **(12 балл)**